

سرکلاژ (بخیه دهانه رحم): راهنمای جامع مراقبت‌های پرستاری

مقدمه

سرکلاژ که به آن "بخیه دهانه رحم" یا "سرویکال سرکلاژ" نیز گفته می‌شود، یک روش جراحی است که برای بسته نگه داشتن دهانه رحم (سرویکس) در دوران بارداری انجام می‌شود تا از باز شدن زودرس آن و در نتیجه زایمان زودرس یا سقط جلوگیری شود. این روش در زنانی که به نارسایی دهانه رحم (Incompetent Cervix) مبتلا هستند و دهانه رحم آن‌ها ضعیف و شل است، تجویز می‌شود. نارسایی دهانه رحم به وضعیتی گفته می‌شود که در آن دهانه رحم بدون احساس درد یا انقباض، باز شده و منجر به دفع جنین نارس می‌گردد. معمولاً این عمل بین هفته‌های ۱۴ تا ۱۸ بارداری به صورت برنامه‌ریزی شده انجام می‌شود. با این حال، در شرایط اضطراری که علائم باز شدن دهانه رحم مشاهده می‌شود، ممکن است تا هفته ۲۵ یا حتی بعد از آن نیز انجام شود. سرکلاژ یک روش درمانی قطعی نیست، اما با تقویت دهانه رحم، شانس حفظ بارداری را به طور قابل توجهی افزایش می‌دهد و از سقط یا زایمان زودرس جلوگیری می‌کند.

مراقبت‌های پرستاری قبل از عمل

حوزه مراقبتی	اقدامات کلیدی
ارزیابی و بررسی	- بررسی سلامت جنین: پیش از عمل، انجام غربالگری‌های سه‌ماهه اول برای اطمینان از سلامت جنین الزامی است.

	- بررسی عفونت: درمان هرگونه عفونت احتمالی دستگاه تناسلی قبل از عمل ضروری است تا از عوارض پس از آن پیشگیری شود. – سونوگرافی: با سونوگرافی، وضعیت سلامت جنین و میزان مایع آمنیوتیک بررسی می‌شود
آمادگی‌های قبل از عمل	پرهیز از نزدیکی: بیمار باید یک هفته قبل از عمل از نزدیکی با همسر خود خودداری کند. -ناشتایی و تجویز دارو: دستورات پزشک در مورد ناشتایی و مصرف داروهای پیش از عمل (مانند آنتی‌بیوتیک پروفیلاکسی) باید به دقت رعایت شود
آموزش به بیمار	-شرح عمل: توضیح دهید که عمل معمولاً با بی‌حسی موضعی یا بیهوشی انجام می‌شود و عارضه‌ای برای جنین ندارد -انتظارات: به بیمار اطلاع دهید که ممکن است پس از عمل ترشحات خونی روشن تا چند روز وجود داشته باشد و این طبیعی است

مراقبت‌های پرستاری پس از عمل (بستری و منزل)

پس از عمل، رعایت دقیق دستورات مراقبتی برای موفقیت درمان حیاتی است. مطالعات نشان داده‌اند که مراقبت‌های تخصصی پس از سرکلاژ می‌تواند طول مدت بارداری را افزایش داده و از عوارض پس از عمل بکاهد.

حوزه مراقبتی	اقدامات کلیدی
پایش و مراقبت فوری	پایش علائم حیاتی و خونریزی: پایش دقیق علائم حیاتی و میزان خونریزی واژینال. هرگونه خونریزی بیش از حد یا ترشح مایع شفاف (مایع آمنیوتیک) باید فوری به پزشک گزارش شود. -پایش انقباضات: هرگونه انقباض یا درد زیر شکم و

	کمر باید گزارش شود. -در صورت بستری: در صورت نیاز به بستری، مراقبت‌ها بر اساس پروتکل‌های بخش انجام می‌شود
استراحت و فعالیت	استراحت: تا یک روز پس از عمل، استراحت مطلق در بستر توصیه می‌شود. -استراحت نسبی: در ادامه بارداری، استراحت نسبی و محدودیت فعالیت (عدم انجام کارهای سنگین) ضروری است. -اجتناب از فعالیت سنگین: از بلند کردن اجسام سنگین، ایستادن طولانی‌مدت، و ورزش‌های سنگین تا زمان مشخص شده توسط پزشک خودداری کنید
مدیریت دارویی	مسکن: مصرف مسکن‌های تجویز شده برای کاهش درد پس از عمل. -آنتی‌بیوتیک: مصرف آنتی‌بیوتیک خوراکی برای پیشگیری از عفونت. -پروژسترون: در صورت صلاحدید پزشک، استفاده از شیاف پروژسترون
رعایت بهداشت	استحمام: استحمام به صورت دوش مجاز است، اما از حمام رفتن در وان خودداری کنید. -نواربهداشتی: از نواربهداشتی استفاده کنید و آن را به طور منظم تعویض کنید تا ناحیه تمیز و خشک بماند. -پوشش مناسب: از لباس زیر نخی استفاده کرده و از پوشیدن لباس‌های تنگ و الیاف مصنوعی خودداری کنید. -پرهیز از دوش واژینال و تامپون: تا زمانی که پزشک تأیید نکرده، از دوش واژینال و تامپون استفاده نکنید. -پیشگیری از یبوست: برای جلوگیری از زورزدن هنگام اجابت مزاج، مایعات و فیبر کافی مصرف کنید
پرهیز از نزدیکی	-تا یک هفته پس از عمل و یا با مشورت پزشک، از برقراری رابطه جنسی خودداری کنید

پیگیری	ویزیت مجدد: ۷ روز پس از عمل برای ویزیت مجدد به پزشک مراجعه کنید. -معاینه منظم: مراقبت‌های دوران بارداری را طبق دستور پزشک ادامه دهید. -برداشتن بخیه: بخیه‌ها معمولاً در هفته ۳۶ تا ۳۸ بارداری (یا در صورت شروع زایمان زودرس) توسط پزشک برداشته می‌شوند. برداشتن بخیه یک عمل بدون درد است و نیازی به بی‌حسی ندارد
--------	---

علائم هشداردهنده (زمان تماس با پزشک یا مراجعه به اورژانس)

بیمار باید در صورت مشاهده هر یک از علائم زیر، فوراً با پزشک تماس گرفته و یا به اورژانس مراجعه کند:

اقدام	علامت هشداردهنده
خونریزی شدیدتر از یک لکه‌بینی ساده (خونریزی به اندازه قاعدگی یا بیشتر)	خونریزی واژینال
خروج ناگهانی مایع شفاف از واژن	پارگی کیسه آب
احساس شل و سفت شدن شکم، دردهای منظم زایمانی	انقباضات رحمی
تب بالای ۳۸ درجه سانتی‌گراد همراه با لرز	تب
ترشحات بدبو، چرکی یا تغییر رنگ یافته (نشانه عفونت)	ترشحات واژینال غیرطبیعی
تهوع و استفراغ مداوم	تهوع و استفراغ
کمر درد شدید یا درد زیر شکم که با مسکن بهبود نمی‌یابد	درد شدید

عوارض احتمالی و ممنوعیت‌ها

سرکلاژ اگرچه یک روش نسبتاً ایمن است، اما مانند هر عمل جراحی دیگر با خطراتی همراه است. بیمار باید از این عوارض آگاه باشد تا در صورت بروز، سریعاً اقدام کند.

عوارض: خونریزی، عفونت، پارگی کیسه آب، زایمان زودرس، و در موارد نادر، پارگی دهانه رحم.

موارد ممنوعیت انجام سرکلاژ: انجام این عمل در شرایط زیر توصیه نمی‌شود:

خونریزی فعال واژینال

انقباضات رحمی

پارگی پرده‌های جنینی

بازشدن بیش از حد دهانه رحم

وجود ناهنجاری در جنین

نقش کلیدی پرستار

پرستاران و ماماها با ایفای نقش‌های زیر، نقش حیاتی در موفقیت درمان سرکلاژ ایفا می‌کنند:

ارزیاب بالینی: تشخیص زودهنگام علائم هشداردهنده (خونریزی، انقباضات، عفونت) و پایش دقیق وضعیت مادر و جنین.

آموزنده و مشاور: ارائه آموزش‌های کامل در مورد مراقبت‌های پس از عمل، علائم هشداردهنده و نحوه خودمراقبتی در منزل.

حمایت‌کننده روانی: کاهش اضطراب مادر با ارائه اطلاعات دقیق، حمایت عاطفی و پاسخ به سوالات.

هماهنگ‌کننده مراقبت: همکاری با تیم پزشکی برای اطمینان از یک برنامه مراقبتی یکپارچه.

جمع‌بندی

سرکلاژ یک روش جراحی مؤثر برای پیشگیری از زایمان زودرس در زنان با نارسایی دهانه رحم است. با تشخیص به موقع، انجام عمل در زمان مناسب و رعایت دقیق مراقبت‌های پس از عمل (استراحت، پرهیز از فعالیت سنگین، رعایت بهداشت و پایش علائم هشداردهنده) می‌توان شانس حفظ بارداری تا ترم را به طور قابل توجهی افزایش داد. پرستاران با ایفای نقش‌های خود به عنوان آموزنده، حمایت‌کننده و هماهنگ‌کننده، نقشی کلیدی در موفقیت این روش درمانی ایفا می‌کنند.

منابع

- دانشگاه علوم پزشکی شیراز. سرکلاژ. [cited 2026 Aug 29].
- Effect of nursing care on post-operative complications of cervical cerclage. Journal of Medical Information. 2023.
- MyHealth Alberta. Cervical Cerclage to Prevent Preterm Delivery: What to Expect at Home. Updated Jul 15, 2025.
- دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. سرکلاژ (بخیه دهانه رحم). [cited 2026 Aug 29].
- King Edward Memorial Hospital. Management of a Surgical Patient - Cervical Cerclage. Reviewed May 2016.
- [Drugs.com](#). Cervical Cerclage - Discharge Care. Updated Jun 1, 2026.
- دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه. مراقبت از مادر در ساعات اولیه پس از زایمان. [cited 2026 Aug 29].
- Surgical Nursing Care Guideline. Repair of Cervical Tears.
- Women and Newborn Health Service. Cervical Cerclage Post Operation.
- Cochrane Library. Cervical cerclage in combination with other interventions. 2020.
- [NURSING.com](#). Incompetent Cervix. [cited 2026 Aug 29].